

Merhaba

merhabahaber.com

f /akademiksayfalar

KADEMİK

Sayfalar

Kurucusu: Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu: Dr. Mehmet Ali UZ - Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU - Ahmet ÇELİK - Ali İŞİK - Av. Serdar CEYLAN - Hasan YAŞAR
maliz@merhabagazetesi.com.tr - saimsakaoglu@hotmail.com - celikahmet66@hotmail.com - baskuyulu@gmail.com - srceylan@hotmail.com - hyasarkonya@gmail.com

75 Yıl Öncesinin Çocukluğumun Konya'sı: 7

CADDELERİMİZİN AĞAÇLARI

Bu yazımızda ele alacağımız konuyu hatırlayabilecek birkaç eski(me)yen komşumuzun çıkabileceğini tahmin ediyorum. Onların yaşları da benimkinden hiç de aşağı olmayacaktır. Böylece dünün cıvı cıvı bir mahallesini bütünüyle yerinden edip yepyeni ortamların ortaya çıkarılması elbette farklı şekillerde değerlendirilecektir. Çatalhüyük ve Göbeklitepe kazıları binlerce yılın tarihini aydınlatıyor ve aydınlatmaya devam edecektir. Ancak bizim artık adı bile kalmayan, beş yüz yıllık kayıtlarda var iken günümüz kayıtlarında yer almayan Fahrünnisa Mahallemizi hangi kazılarla gün ışığına çıkaracağız? Elbette o günleri anlatıp kayıt altına aldırınlar ve bizim gibi yazmaktan bıkmayanlar kalıcı hale getirebileceklerdir.

Zaman zaman tanıştığım farklı kurumlardan diploma almış üniversite öğrencilerine hep şu soruyu yöneltirim:

“Diplomanızda imzası bulunan

dekan ve rektörünüzün adını hatırlıyor musunuz?”

Sonuç sıfır. 35 yıl önce bir ilimizin ünlü bir mahallesinin adını taşıyan tarihi kişinin kim olduğunu bileni bulamamıştık. Durum günümüzde de aynı şekilde sürüp gitmektedir. Tarihi bir mahalle olan Fahrünnisa Mahallesi’ni tarihten silmekle neler kaybettiğimizi gelecek nesiller elbette daha iyi değerlendireceklerdir. İşte biz bu yazımızda, unutulmaya mahkûm edilen mahallemizin ağaçlarını dile getirmeye çalışacağız. O güzelim ağaçlardan biri bile hayatta değildir. Ne

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

diyelim, artık ağaçlar ayakta değil baltayla, testereyle veya yangınla ölüme mahkûm ediliyor. Konyalıların pek azının hatırlayabileceği o korkunç ağaç katliamını hatırlatmamız gerekir mi, bilemiyorum. Hani şu Anıt Alanı’ndan başlayıp İstasyon’a kadar sürüp gidip sağlı sollu ağaçların yok edilmesini... Üstüne üstlük biz bu ağaçlarımızın defterini düren kişiyi, hem de Konyalı bile olmayan bu kişiyi (O. B.) Ankara’ya vekil olarak göndererek bir de ödül-

lendirivememiş miydik?

Şu ağaçlarımızın konumların bir çıkarıverelim, yeni söyleyişle konum atıverelim. Mahallemizin ana caddesi olan Çaybaşı, Ulurmak kavşağından başlar, Paşalı Köprü'ye kadar uzanır gider. Bu caddemizin baş tarafı Ulurmak Burhandede Mahallesi'ne, son tarafı ise Gemalmaz Mahallesi'ne bağlı idi. Önce bu ana caddemizin ağaçlarının fotoğrafını çekiverelim.

Fahrünnisa adını kaldırdıktan sonra mahallemizin adını caddemizle aynı olan Çaybaşı yapıverdiler. Ancak caddemizin güney kanadı ise Ulurmak Mahallesi'ne bağlanıverdi. İşte artık hem mahallemizin hem de caddemizin adı olan Çaybaşı'na adını veren su, Gemalmaz tarafında, beş yol ağzının solunda kalan koludur. Oradan gelip Ulurmak Caddesi'nin altından geçinceye kadar bizim oralarda bağ ve bahçeleri sulardı. Daha doğrusu *havala* adını verdiğimiz görevliler belirli ölçülere göre evlerimizin arkasındaki bağ ve bahçelere su bağlardı.

Paşalı Köprü'den başını alıp giden çayımız etrafındaki ağaçları sulardı. Ne miydi o ağaçlar? Kavak idi, çalı iğdesi idi, söğüt idi, hatta bizim oraların söyleyişiyle pek az da olsa pelit idi. Bu ağaçlar bazı yerlerde yoğunlaşırdı O yıllarda çayımızın duvarları da pek sağlıklı değildi. Sularımız başını vura vura kendine bir yol arıyordu. Bazı yerlerde ağaç sayısının azaldığı görülürdü. Buralar genelde herhangi bir evin önünde olmayan yerlerdi. Demem o ki herkes evinin önündeki ağaçlara az da olsa sahiplenirdi. Hatırladığım kadarıyla Helimâ'nın (Halim Coşkun) evinin karşısına gelen bir çeşme vardı. Galiba bu çeşme daha sonraları açılmıştı. İşte oradan yayılan sular çevreyi daha da yeşillendirirdi. Ayrıca babamın hat öğrencisi Ali Atıcıgil

Ağabeylerin evinin önündeki söğüt ağacı da pek ünlüydü. Onun gölgesi zaman zaman sığınağımız olurdu.

Bu arada çok ilgi çekici bir özelliği olan bir sokağımızdan söz etmek istiyorum. Hafızamı zorluyorum ve soracak kimseyi de bulamıyorum. Ana caddemiz olan Çaybaşı Caddesi'nin üzerinde yanpeş/yanpeç durumunda bir dört yol ağzı var. Okul Sokağı tarafının köşelerinin birinde Emin ve Zeki kardeşlerin, karşı köşesinde ise Yağcıların meskenleri vardı. Zoraki dört yol ağzı dediğimiz Şeyh Vefa Sokağı'nın köşelerinde ise Çolak Memedâ ve Nurullohoğlu Ailesi'nin evleri vardı. Bu Memedâ'nın bahçesinde bizim pervane dediğimiz bir alet bulunuyordu. Benim açımdan önemi, evimizdeki akülü radyonun aküsü orada da şarj edilebiliyordu. Aslında mahallemizde belki sadece üç beş ailenin radyosu vardı ama bu Mehmet Amca'mız böyle bir teknik yeniliği yakalamayı başarmıştı.

Bu Şeyh Vefa Sokağı vaktiyle bir çıkmaz sokak mıydı, diye düşünüyorum. Kararım? Hayır oluyor. Sokağımız Abdürreşit Caddesi'yle keşişince sona eriyordu. Bu sokağın sağ kolunda da uzayıp giden bir ırnak/çay/su, ne dersiniz deyiniz, vardı. Elbette oralarda da ağaçlar yetişiyordu. Ancak bu konuda yeterli bilgi veremeyeceğim için üzgünüm. Ama sokağın başında Nurullahların bahçesinde var olan bir dev pelit ağacı gelip geçenin dikkatini çekiyordu. Bizim de çocuklar olarak oradan zaman zaman sokağa sarkan dallardan birkaç pelit koparmışlığımız da vardır. Pelitin ağzını buran bir tadı olur ancak hemen bir iki yudum su içerseniz o tat farklı bir renge bürünür ve siz o tattan keyif alabilirsiniz.

Bunca ağacın içinde biz çocukları en çok ilgilendirenleri çalı iğdeleri

idi. Özellikle sonbahardan arta kalan iğdelerin yağmuru yemesi veya üzerlerine az da olsa kar tanelerini birikmesi onların nemli bile olsa özel tatlarını daha da artırır. Onları, o minicik iğde tanelerini yemenin tadını hatırlayabilecek kaç kişi kalmıştır acaba?

Ağaçlar caddemizin üzerindeki tek dört yol ağzına yaklaşıırken azalır. Ağaçsız yerler hemen dikkati çekerdi. Bu arada çalı iğdeleri de azalır. Söğütler uzun boylarıyla onları âdeta gölgeler gibi olurdu.

Hatıralarımızı şöyle bir silkeleyince bize göz kırpan bir olay ortaya çıkıverecek. Atıcıgil Ailesi'nin evinden sonra, Tatlısumaklara doğru olan ağaçsız bölgeye birkaç genç çalı iğdesi ağacının dikilmesi yolumuzun ağaçsız bölgesini de yeşillendirmiş oluyordu. Her yaştan çalı iğdesi ağacının meyvelerini yemek elbette keyifli idi. Özellikle kuşların gagalayıp da düşüremediği iğdelerin kabuğundan içeri sızan suların verdiği tat oldukça farklı idi.

Dört yol ağzının Hacı Fettah Mezarlığı'na doğru uzayıp gidene nin adı, Baruthane Caddesi idi. Bu caddemizin üzerinde hiç ağaç yoktu, çünkü oralara uzanan bir çayımız da yoktu. O caddenin sağ ve solundaki bazı bahçeli evlerin su ihtiyacı Çaybaşı Caddesi üzerindeki evlerin avgazlarının aracılığıyla sağlanırdı. Nitekim Baruthane Caddesi üzerindeki bir çıkmaz sokağın içindeki Ambarlıların Hasan Amca'nın çok geniş olan bağ ve bahçesinin suyu bizim avgazdan sağlanırdı.

Dört yol ağzının devamı Maraş Caddesi adını taşır. Maraş ilimizin Fransız işgalinden kurtuluşunun şerefine bu ad verilmiştir. Benzer bir adın Trabzon ilimizde de olduğu biliyorum. Ancak biz, nedendir bilinmez, buraya hep Maraş Sokağı derdik. Oysa bu oldukça uzun bir

cadde idi. Bu caddemizin 50-60 metre kadar sonra sağa ayrılan kolu ise Abdürreşit Caddesi adını taşır. Bu çok geniş olan caddemizin üzerinde hiç ağaç yoktu. Başlıca özelliği ise yolun iki katmanlı olması idi. Sağ veya üst tarafı biraz yüksekti ve taş döşeli idi. Alt kısmı ise bütünüyle tozla kaplı idi. At arabaları, kağnılar, sonbaharda divlek arabaları mevsimine göre bu yolları tercih ederlerdi. Taş döşeli yol kışın ve de daha çok yağmurlu havalarda kullanılırdı. Tozlu yol kış boyu yağmur suları ile kaplanırdı. Hatta orası soğuk günlerde buz tutardı da biz çocuklar üzerinde kabaralı ayakkabılarımızla kendimizce kayardık. Yolumuzun bu bölümü yaz aylarında âdeta asfalt gibi olur, bütün araçlar burayı kullanırlardı.

Günümüzde Abdürreşit Caddesi'nin başladığı noktada, sol kolda yer alan Saracıklıların (Saraycıklılar) İsmail Amca'nın evinin de katılmasıyla geniş bir alan oluşturulmuş ve orada küçük bir park meydana getirilmiştir.

Maraş Caddesi daha başından itibaren sol kolunda bir hayli ağacın yer aldığı güzellikleri sergilemeye başlar. Başlarda daha çok çalı cinsinden olan bu ağaçlar daha sonra tamamına yakını meyvesiz ağaçlarla donatılmış olarak görülür. Ağaçların yaşları da farklılık göstermektedir. Kuruyanların yerlerine yenileri dikilirken boşluk oluşturan yerler de yeni fidanlarla zenginleştirilmiş oluyordu.. Daha sonra, belki de Konya'daki ilk parsel olayının yaşandığı Hayrullah'ın Parsellerine kadar ağaçlı bölge sürüp giderdi. Bu parsellerden sonra mahallemizin cadde üzerindeki hâkimiyeti sona ererdi. Belki yüz metre kadar sonra sola açılan bir sokak soluğu Ulurmak Caddesi'nde alıverirdi. Belki hâlâ da öyledir. .

Dört yol ağızındaki çeşmemiz mahallemizin âdeti su kaynağı gibi idi. Evlerimize su çekilmeden önce günün her saatinde ihtiyaç sahipleri güğümüyle, kovasıyla, helkesiyle evlerine su taşırlardı. Biz de bu taşıma işinde payımıza düşeni yapardık.

Dört yol ağızından Fahrünnisa Hatun Camii'ne giden yoldan başlayan ağaçların tamamına yakını kavak ağacı idi. Mahallemizin eski sakinlerinden Mihçızadelerin evinin önünde, çayımızın hemen kenarında ulu bir iğde ağacı vardı. Ama bu çalı iğdesi olmayan klasik bir iğde ağacı idi. Bu ağacı bilenler hatırlayacaklardır. Bu ağacın üst dallarındaki meyveler ancak kuşların hakkıdır. Biz insanlar onlara ulaşamayız. Ancak zamanla o meyveler iklim şartları sebebiyle yere düşüverirler. Geneldi düştükleri yer karlı bir ortamdır. Oradan alıp soyacağınız o birkaç iğdenin tadına doyum olmaz Elbette sizin daha önceden damağınız o güzelliği yakalamış olmalı.

O iğdenin altında genişçe sayılabilecek bir düzlük alan vardı. Orada biz çocuklar boncuk oynardık, aşık oynardık, fırça atardık. Mahallemizin en merkezî yeri olduğu için herkesin gözünün önündeki bu oyunlar gelip geçenlerin ilgisini çekerdi. Ünlü âşığımız Mehmet Yakıcı, yaz aylarını Abdürreşit Caddesi'nin mahallemizin sınırları içindeki yazlık bağında geçirirdi. İkinci üzeri bağına dönerken köşeye gelince biz çocuklar onu görünce hemen yanına yaklaşır ve kendisinden bir istekte bulunurduk:

“Memedâ, bize bir ad dakıver...”

Bu istek, her yaz, Memedâ'nın hemen her geçişinde tekrarlanırdı. O da bizi kırmak, bizleri ayrı ayrı işaret ederek;

“Senin adın davşan olsun...”

“Senin adın dilki...”

diyerek bizleri sevindirirdi. Tabii her defasında ayrı ayrı adlarımız olurdu.

Kavak ağaçlarının bazıları oldukça kalındı. Saklambaç oynadığımız günlerde o ağaçların arkasına sinerdik. Özellikle zayıf olanlarımızın görülmesi son derece zordu.

Camiin önündeki dört ağacın üçü yan yana idi. Biri ise camie geçilen köprünün hemen yanında boy atmıştı.

Ayını söyleyemem ama zamanı gelince ağaçlar yapraklanır. Derken onların arasında bir de bizlerin *sülük* adını verdiğimiz, yapraklara komşu olan, farklı yapıda oluşumlar görülürdü. Ağaca tırmanan biri onlardan koparıp biz aşağıdakilere atardı. Biz de onları sapından sıyrarak afiyetle yerdik.

Kavaklara sadece *sülük* koparmak için çıkılmazdı. Biz çocukların eğlencelerinden biri de çok genç dalların koparılmasıyla ele geçecek fırsatı iyi değerlendirmek idi. Usta eller, belki de deneyimli eller o dalları özel yöntemlerle keser ve düdükle elde ederdi. Düdüğün boyu, çentilecek yerinin ve oranının iyi belirlenmesi gerekirdi, yoksa düdükle düdükle olmaktan çıkardı. Bu düdükleler, flüt denilen batı üflemeli çalgıcısının beşinci göbekten torunu sayılabilir.

Birkaç yıl bu üçlü kavak ağacından birine bir leylek ailesi yuva yapmıştı. Günün belirli saatlerinde *taka tak* ötüşüp dururlardı. Ne zaman yavrusunu/yavrularını uçuracak kıvama getirirler, o zaman ailecek uçup giderlerdi.

Yanan kavak macerasını sekiz on yıl kadar önceki bir kitabımızda uzun uzadıya anlatmıştık (Sakaoğlu 2015: 63-65).

Buraya özetini alıverelim de öbür kitabımıza ulaşamayan okuyucularımız bir nebze olsun konuyu yakalayabilsinler. Adını da koyuverelim: *Kavak Yangını*

Camiin karşısındaki evin oğlu ağaçları mesken tutan sansarları yakalamak için arkadaşlarıyla iş birliği yapar. Arkadaşları ona omuz vererek ağaca tırmanmasını kolaylaştırırlar. Belli bir yere kadar tırmanan delikanlı getirdiği tezek parçaları ile kuru yaprakları tutuşturur. Böylece sansarlar aşağı doğru kaçacaklar. Ne yazık ki o anda ağaçta sansar yoktur. Çünkü onlar camiin tavan arasını, su avgazlarını da mesken olarak kullanmaktadırlar. Delikanlılar dağılıp giderler. Derken mahallenin delikanlılarından biri, omuzunda tüfekte avdan dönmektedir. O da ağacın kovuklarından birine tüfeğini dayayıp bir el ateş edip evinin yolunu tutar. Ancak öncekilerin tutuşturmak isteyip de tutuşturamadıkları yerler daha sonra tutuşuverir. Tüfekli delikanlının ateş ettiğini görenler de bu duruma onun sebep olduğunu düşünerek onun evine koşup babasını haberdar eder.

Sonuç: İtfaiye gelir, yangın söndürülür ve her şey normale döner. Olan ne kişilere olur, ne de sansarlara... Olan, zaten yaşlı olan ağacımıza olur.

Bu kavakların ne zaman kesilip bir yerlere götürüldüğünü hatırlamıyorum. Bu olay, bizim Konya'da olmadığımız yıllara rastlar. Bir tarih isterseniz deriz ki. Altınapa Barajı'nın faaliyete geçirilip bizim mahallelerimize gönderilen suların önü kesilince... Artık bizim bağ ve bahçelerimiz de sulanamıyordu. Böylece bizim oralar topluca susuzlukla karşı karşıya kalıyordu. Bizim üzüm bağlarımız kuraklık sonucu yok olurken çayımız da hazır açıkken yerine kanalizasyon düzeni ku-

ruverir.

Bu kavakların bir özelliğini de aktarmadan geçemeyeceğim. Eski-nin Konya'sı... Avuç içi kadar bir yer. Nüfusu mu? Elli bin de diyebilirsiniz, aşağı yukarıda da dolaşabilirsiniz. Ağabeyimle babamın iş yeri Tel-lal Pazarı'nın içi... Yani tarihî Azizi-ye Camii'nin ana giriş kapısının karşısındaki döneminin önemli iş merkezlerinden biri... Oralardan bizim mahalleye bir hamal veya at arabası tutulup bir şeyler gönderilecekken alışılmış adresi veririz:

“Çaybaşı Caddesi...”

Mahalleyi bilen hamal veya arabacı soramaya devam eder:

“Neresi? Kavakların neresinde kalır?”

Elbette haklıdır. Caddemiz başı ile sonu arasının taksimetre ölçüleri oldukça farklı olacaktır. Hatta onlar belki de yolu ona göre ayarlayacaklardır.

Bir başkaydı benim mahallem, bambaşka... Belki benim mahallemden daha güzelleri vardı da bize yavrusunu *yavru güzeli* seçen kuşu hatırlatıveriyor. 1959'da kaybettiğimiz ablam Hayriye Hanım ile 1975'te kaybettiğimiz babamız Mehmet Efendi şöyle bir kalkıp gelseler vallahi hemen, ‘Yanlış yere geldik...’ diye geri dönüp giderler.

Mahallemizin adı olan Fahrün-nisa kelimesi yok olmuş, bir bölümü Ulurmak'a bağlanmışken öbür bölümü caddesinin adıyla Çaybaşı diye anılır olan mahallem... Senin için bir destan yazmadığım kalmıştı. Acaba yazdıklarımı bir kitapta toplarsak *destan* diye kabul eder misin?

(Saim Sakaoğlu, *Fahrünnisa Mahallesi Çaybaşı Caddesi*, Konya 2015, 342 s. Kömen Yayınları.

Ahmet
ÇELİK

Osmanlıdan Cumhuriyete Öğretmenlerimiz

KAZANLI HACI BEKİR ORHAN (1881-1957)

1 297/1881'de Konya'da doğan Hacı Bekir Orhan, Saraçzade Medresesi müderris **Mustafa Efendi**'nin oğludur. İlk tahsilinden sonra 1318/1902'ye kadar Saraçzade Medresesi'nde⁽¹⁾ babası Mustafa Efendi'den ilim tahsil etti. 1318/1902'de Konya Darulmuallimin Mektebi'ne girerek 1319/1903'te Konya Darulmuallimin Mektebi'nden aliyyülâlâ/pekiyi derece ile mezun oldu.⁽²⁾

1320/1904'ten 1324/1908'e kadar Saraçzade Medresesi'ne devam etti. 1324/1908'de Konya'da açılan Hukuk Mektebi'ne bir sene devam etti. 1325/1909'da göreve başlayarak Çanakkale, Edremit, Burhaniye, Kocaeli, Sapanca ve Konya Ilgın ilçeleri ile Konya Hoca Cihan İlkokulu'nda görev yaptı. Hacı Bekir Orhan, 1934'de emekli oldu.

Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özlük Arşivi'nde bulunan bir belgede Hacı Bekir Orhan Bey terceme-i halini şöyle verir:

“İsmim **Bekir Kami**, pederimin ismi **Mustafa Efendi** olup lakabı **Kazanlı Mustafa Efendi**'dir.⁽³⁾ Pederim Konya'da müderris idi. Üç ay oldu, merhumdur.

Lakabım ise Kazanlı müderris

Mustafa Efendizade Konyalı Hacı Bekir Kami Efendi'dir.

Milliyet ve tabiiyetim Osmanlı Devleti Aliyyesindedir. Pederim de Osmanlı tabiinde idi. Bundan maada (başka) Türkoğlu Türk olup başka bir sülaleye mensup değilim. Pederim bir medresede ders okuturdu.

Mahalli veladetim (doğum yerim) Konya'nın içindedir. Tevellüdüm (doğumum) 1298 senesi Hicriye'si 1297/1881 sene-yi Rumisi'ndedir. Pir Esad Hacı Hüseyin mahallesindedir.

Nefs-i Konya'da (Konya merkezde) ibtidai mektebinde (ilkokulda) ikmal-i hıfz edip (Kur'an-ı Kerim'i ezberleyip) 1318/1902 seneyi maliyesine kadar nefsi-i Konya'da vaki Saraçzade Medresesi'nde pederimden Arabî (ilimleri) okuyup;

1318/1902'de Konya Darulmuallimin İbtidaisine (Öğretmen Okulu'na) girip iki senede bi'l-ikmal 1319/1904 sene-yi Maliyesi'nde “ikinci” olarak “aliyyülâla (pekiyi)” derecede şahadetname (diploma) aldım.⁽⁴⁾

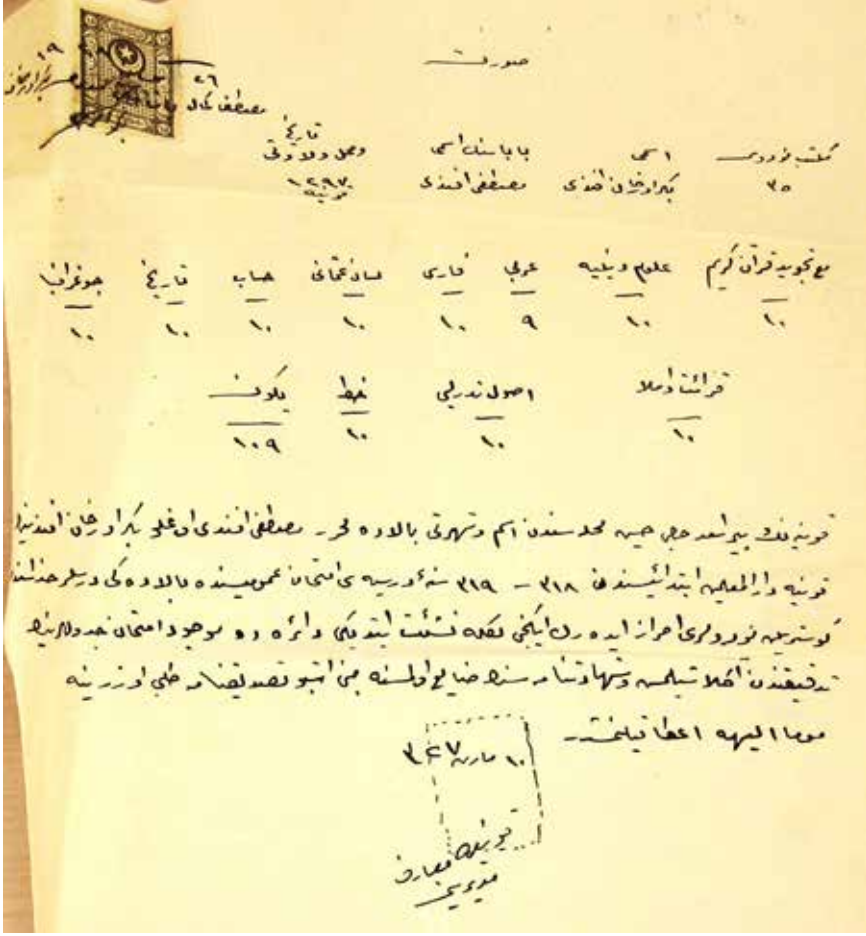
1324/1908 seneyi maliyesinde Konya'da küşat edilen (açılan) Hukuk Mektebi'ne bir sene de-

(1) Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, Konya 1998, s.372-375.

(2) Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA) MF.İBT.161-3.

(3) Bakınız: Caner Arabacı Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, Konya 2017, s.374

(4) Hacı Bekir Orhan Bey, Konya Darulmuallimin-i İbtidai Mektebi'nden aldığı şahadetnameye göre okulda 10 Mart 1327'de Kur'an-ı Kerim ve Tecvid, ulum-u diniye, Arapça, Farsça, lisan-i Osmani, hesap, tarih, coğrafya, kıraat, imla, ve usul-ü tedris, hüsnü hat derslerinden imtihana girmiş ve toplamda 109 puanla ikinci olarak mektepten mezun olmuştur. Konya İl MEM Özlük Arşivi, KMEM2-19_0013,

Hacı Bekir Osman, Konya Darulmuallimin Mektebi diploması

vam ettim.

1319/1904 seneyi maliyesinden 1324/1908 seneyi maliyesine kadar tekrar mezkûr medreseye girdim. 1325/1909 Teşrinisani-si'nde (Kasım ayında) yedimde (elimde) şahadetname (diploma) olduğu halde Kal'a-yi Sultaniye (Çanakkale)'ye geldim.

1325/1909 seneyi maliyesi Teşrinisani'sinde (Kasım ayında) Kale-yi Sultaniye (Çanakkale)'ye gelip nefsi-i livada vaki Tıffî (Çocuk) Mektebi İbtidaisi'ne mülazemetle üç ay devam edip 1 Şubat 1325/1909'da Bayramiç kazasına 400 kuruş maaşla muallim-i evvel (ilk öğretmen olarak) tayin edildim. İlk memuriyetimdir.

Kazada vazife üzerinde iken Maarif Nezareti Celilesi'nin emri üzerine 15 Şubat 1325/15 Şubat 1910'da İstanbul Darulmuallimin'e merbut (bağlı) Numune ve Tatbikat Mektebi'ne devamlı üç ay sonra yani 13 Mayıs 1326/26 Mayıs 1910 tarihinde Darulmuallimat (Kız Öğretmen Okulu) müdüriyetinden konferanslara ve tatbikat mektebine devamımı mübeyyen tasdikname (diploma) alıp 1 Ağustos 1326/14 Ağustos 1910'a kadar Derâliye'de (İstanbul'da) kalıp nefsi-i Ankara'ya (merkeze) 400 kuruş maaşla tayin edildim. Gidemeyip 1 Ağustos 1326/14 Ağustos 1910'da Edremit'e geldim.

Hacı Bekir Orhan'ın yeni harfleri öğrendiğine dair belge

Küre karyesi (köyü) ahalisinin arzusu üzerine 500 kuruş maaşla köylerinde bulunan Daru't-terbiye ve Terakki muallim-i evveli (ilk öğretmeni) oldum. Elan (şu an) Küre'de muallimim.

Terceme-i hal varakası göndermek üzere şahadetnamemi aramış isem de kazaen zayi eylemiş (kaybetmiş) olduğumu bilip Ramazan bayramında tatil münasebetiyle Konya'ya gidip Maarif Müdüriyeti'ne ziyandan (kaybından) bir şahadetname istihsal (almak) için istida etmiş (dilekçe vermiş) isem de gönderemediler. Mecbur oldum Maarif Nezareti Celiliyesi'nden şahadetname arzusuna.

Elhasıl ilk memuriyetim 1 Teşrinisani 1325/14 Kasım 1909'dur.

Maarif Nezareti Celiyesi'ne bizi İstanbul'a celbi zamanı harcırah ve mesarifatı sairemiz olmak üzere Derâliye'de (İstanbul'da) Maarif Nezareti'nden on sekiz Osmanlı lirası aldım.

Lehül-hamd (Allah'a hamd olsun) şimdiye kadar şikâyet olunmadığım gibi taht-ı muhakemeye alınmadım. Bir güne mahkûmiyetim de yoktur.

İş bu terceme-i hal varakasına tezkireyi Osmaniye ve Darulmuallimin Müdüriyeti'nden verilen tasdikname suretleri merbuttur (eklenmiştir).

Hacı Bekir Orhan'ın terceme-i hal belgesi

1326/1910 Edremit Küre kar-
yesi Daru't-terbiye ve Terakki İb-
tidaisi (ilkokulu) muallim-i evveli
Bekir Kami.”⁽⁵⁾

RESMÎ GÖREVLERİ

Bekir Orhan Bey'in resmî gö-
revleri şöyledir:

1 Eylül 1325/14 Eylül 1909'de
Çanakkale İbtidaisi (ilkokulu) ve
Edremit köyü,

24 Haziran 1328/7 Temmuz
1912'de Edremit Ağonya köyü,

12 Ocak 1331/25 Ocak
1916'da Edremit Papazlık köyü,

20 Şubat 1331/4 Mart 1916'da
Burhaniye Zükur (Erkek) Mekte-
bi,

13 Kasım 1338/1922'de Edre-
mit Ayvalık İlk Tedrisat müfettiş-
liği,

16 Nisan 1340/1924'de Edre-
mit Lisesi Türkçe muallimliği,

29 Eylül 1340/1924'de Burha-
niye Etfal (Çocuklar) Mektebi ve
müdürlüğü,

28 Nisan 1341/1925'de Koca-
eli Bahçecik nahiyesi,

30 Eylül 1927'de Sapanca,

28 Şubat 1928'de Adapazarı
Mustafa Kemal Paşa Mektebi,

30 Eylül 1928'de İlgin merkez
Mektebi ve son olarak

30 Kasım 1929'da Konya Hoca
Cihan İlk Mektebi'nde görev yap-
mıştır.

Gözlerinden rahatsız olan ve
bundan dolayı ameliyat olan Hacı
Bekir Orhan Bey 28 Şubat 1934'de
malulen emekli olmuş⁽⁶⁾ ve iki ay-
lık bir hastalıktan sonra 1 Mayıs
1957'de Ramazan bayramı günü
Konya'da vefat etmiştir.

HAKKINDA YAZILANLAR

Yeni Konya gazetesinde Mem-
duh Yavuz Süslü,⁽⁷⁾ “Kazanlı Hacı
Bekir Orhan” başlıklı makalesin-
de onun hakkında şunları kayde-
der:

(6) Konya İl MEM Özlük Arşivi, KMEM2-19; Ahmet Çe-
lik, Konya Öğretmenleri, s.101-102.

(7) Ali Işık, “Süslü, Memduh Yavuz”, Konya Ansiklope-
disi, c.8, s.175-176; Ahmet Çelik, “Memduh Yavuz
Süslü (1901-1962)”, Merhaba Akademik Sayfalar, 3
Haziran 2020, s.208-213.

(5) Konya İl MEM Özlük Arşivi, KMEM2-19_0017.

Memduh Yavuz Süslü

“Konya ulemasından “Küçük Kazanlı” namıyla maruf (müderris Mustafa Efendi adında) bir zatın oğludur. Gençliğinde babasından ve diğer ilim erbabından Arap ve Fars dilleriyle ilgili bilgileri tahsil etmiş ve Konya Muallim Mektebi’nden mezun olmuştur. Bazı devlet memuriyetinde bulunduktan sonra ilk mektep muallimliğine intisap ederek yurdun muhtelif (farklı) yerlerinde vazifeler almıştır. Bilhassa inkılap yıllarında Kocaeli ve Konya vilayeti mülhakatında başarılı hizmetler görmüş, halka kendisini sevdirmiştir. Tekaüt (emekli) olduktan sonra münzevi (yalnız) bir hayat geçirmiş olmakla beraber yine fitratındaki meknuz olan hayırhahlığı birçok vatandaşın görülecek işlerinde yardım elini esirgememiştir. Yetmiş beş yaşında olduğu halde 1957 şeker bayramında Hak’tan aldığı emaneti gene hakiki sahibine tevdi-i bakaya intikal eylemiştir. Merhumun “Aşki” mahlasıyla güzel gazel ve şiirleri mevcuttur. Zaman ve mekân mü-

sait oldukça gazetemizde bunları da neşredeceğiz.”⁽⁸⁾

KAZIM KÖROĞLU’NUN MANZUMESİ

Dostlarından Kazım Köroğlu⁽⁹⁾ ise Hacı Bekir Orhan hakkında “Müteveffa Hacı Bekir Orhan’a Ait Hatıratım” adıyla şu manzumeyi yazmıştır:

Hacı Bekir Efendi, Kazanlızade,
Şöhretinden ilmi, fazlı ziyade.
Akranına nispet o, bir âlimdi,
Otuz yıl emekli bir muallimdi.
Ve hem hafızlıkta misli nadirdi,
Tilâvet-i Kur’ân’da pek mahirdi.
Öğretmenlik ile çok yer dolaştı,
Okuttuğu gençler binleri aştı.
Vardığı muhiti tenvir ederdi,
Sohbetiyle halkı teshir ederdi.
Elfâzında ayan idi zerâfet,
Nüktesinde pinhan idi letâfet.
Zevk-i selim ehli sahibi dildi,
Rindâne meşrepti hodgâm değildi.
Dünya malına pek vermezdi kıymet,
Mihneti zevk etmek derdi saadet.
Asabına birden geldi ihtilâl,
Arız oldu mizacına infiâl.
Yaşı yetmiş beşe ulaşmış idi,
Şuuruna herem bulaşmış idi.
Debrin siteminden dilfikâr oldu,
Efkâr-ı a’malı bi-karâr oldu.
Kûulde aradı bazı teselli,
Bunda da etmedi şifâ tecelli,
İsterdi zehr ile etmek intihar,
Çünkü hayatından olmuştu bizar.
Öyle zaiy olmuştu ki vücudu,
Kadide inkilâbın son hududu.
Rahm ederdi ecel bu haletine,
Acırdı Azrail nehafetine.
Nihayet yatağa düşürdü bu hâl,
Bir iki ay kadar yattı bi-mecâl.
Bin dokuz yüz elli yedide encâm,

(8) Memduh Yavuz Süslü, “Kazanlı Hacı Bekir Orhan”, Yeni Konya, 28 Ağustos 1957.

(9) Hüseyin Köroğlu, “Babam Kazım Köroğlu’nun Ardından”, Yeni Konya, 16 Aralık 1972; Mehmet Ali Uz, “Kazım Köroğlu”, Konya Ansiklopedisi, c.6, s.161.

Kazım Köroğlu

Verdi bayram günü hayata hitâm.
Kırk seneye yakın refakatim var,
Hüsn-ü haline çok şahâdetim var.
Kanaatim vardır şu hayatından,
Hasenatı çoktur seyyiatımdan.
“Kusursuz kul olmaz” derler cihanda,
Günahsız hangi kul var bu zamanda,
Ümidim budur ki; hüsn-ü hizmeti,
Bâis olur uhrada mağfireti.”⁽¹⁰⁾
Allah Rahmet eylesin.

Kaynaklar:

- Ahmet Çelik, “Memduh Yavuz Süslü”, Merhaba Akademik Sayfalar, 3 Haziran 2020, s.208-213
- Ahmet Çelik, Konya Öğretmenleri, Konya, 2020.
- Ali Işık, “Süslü, Memduh Yavuz”, Konya Ansiklopedisi, c.8, s.175-176;
- Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, Konya 1998.
- Hüseyin Köroğlu, “Babam Kazım Köroğlu'nun Ardından”, Yeni Konya, 16 Aralık 1972
- Kazım Köroğlu, “Müteveffa Hacı Bekir Orhan'a Ait Hatıratım”, Yeni Konya, 28 Ağustos 1957.
- Konya İl MEM Özlük Arşivi, KMEM2-19.
- Mehmet Ali Uz, “Kazım Köroğlu”, Konya Ansiklopedisi, c.6, s.161.
- Memduh Yavuz Süslü, “Kazanlı Hacı Bekir Orhan”, Yeni Konya, 28 Ağustos 1957.

(10) Kazım Köroğlu, “Müteveffa Hacı Bekir Orhan'a Ait Hatıratım”, Yeni Konya, 28 Ağustos 1957.

Kazanlı Hacı Bekir Orhan

Konya olmasından (Köçür Köse)le semtiyle maruf bir ailede doğdu. Gençliğinde babasından ve diğer ilim şubelerinden arap ve fars dilinde ilmi bilgileri tahsil etmiş ve Konya Müslim Mektebinden mezun olmuştur. Bu arada Konya Mektebinden mezun olduğu sonra ilk mektep müdirlüğünü icra ederek yurdun muhtelif yerlerinde vazifeler almıştır. Bütünsel lakıplı yazarında Köse, Konya vilayeti mübakkilinde beşerî hizmetler görmüş, başka kudsî görevler almıştır. Takaül o dâkta sonra müderris bir hayat geçirmiş olmak üzere yine İttihatçı mektep olan beyahşinî bir çok vakıfında görev almış işlerinde yardım etmiş faaliyet göstermiştir. 75 yaşında olduğu halde 1957 şeker bayramında bektaş olduğu emekli olduğu hakiki şahidliği ile bektaş intikal etmiştir. Merhumun eşi mevlâsıyla güzel güzel ve şifalıları mevcuttur. Zaman ve mekân müsait olduğunda ziyaretinde bulunularda neşrederiz. Merhumun pek eski ve yakın dostlarından olan Kâzım Köroğlu'na bir mektuba yazmıştır. Hal tercümanında etemiyelim bir mevali olan bu yazıya da derlentiyoruz.

Müteveffa Hacı Bekir Orhan'a ait hatıratım

Hacı Bekir efendi, Kazanlı zade,
Şöhretinden ilmi, fazlı ziyade
Akranına nisbet o, bir âlimdi
Otoz yıl emekli bir muâllimdi
Ve hem hafızlıkta misli nadirdi
Tilavet'i kuranda pek mahirdi.
Öğretmenlik ile çok yer dolağı,
Okuttuğu gençler binleri sağdı.
Yardığı muhibti tenvir ederdi,
Sohbetiyle halkı teşhir ederdi.
Kıfazında ayanıdı zarafet,
Nüktesinde pinhan idi letafet.
Zevk i Selim ehli sahib i dildi,
Rindane meşrepti hodgâm degildi.
Dünya malına pek vermezdi kıymet,
Mihueti zevk etmek derdi saadet.
Asabına birden geldi ihtilâl,
Arız oldu misacına infial.
Yağı yetmiş beşe ulaşmış idi,
Şuuruna herem buluşmuş idi.
Debrin siteminden diltakar oldu.
Efkârı âmsalı bikkâr oldu.
Kûlde aradı bazı teselli
Bunda da etmedi çifa tecelli,
İsterdi zehr ile etmek intihar,
Çünkü hayatından olmuştuk bîzar.
Öyle zayı olmuştukki vücudu,
Kadide inkılâbın son hududu.
Rahmederdi ecel bu haletine,
Acırdı Asrâil nefasetine.
Nihayet yatağa düşürdü bu hal,
Bir iki ay kadar yattı bimecal.
Bin dokuz yüz elli yedide encaam.
Verdi bayram günü hayata hitam.
Kırk seneye yakın refakatim var,
Hüsn-ü haline çok şahadetim var.
Kanaatim vardır şu hayatından,
Hasenatı çoktur seyyiatımdan
«Kusursuz kul olmaz» derler cihanda
Günahsız hangi kul var bu zamanda,
Ümidim budur ki; hüsn-ü hizmeti
Bâis olur uhrada mağfireti.

Kâzım Köroğlu

Kâzım Köroğlu'na Hacı Bekir'e İltifat e-
tmiş mektubunu yayımladık. Bulunmaktadır.
Allah Hacı Bekir Orhan'a mağfiret eylesin.

Memduh Yavuz Süslü

Hasan
YAŞAR

Mustafa Necati Elgin Defterleri MEVLÂNA MÜZESİ KİTABELER MECMUASI-7

Sh. 20

4- fuzelâ-yı benamından olup
5- nice seneler talebe-i ulûm neşr-i
ulûm
6- ve fûnûn ve icâzet verdikten
sonra 7- bâr(k)ellahü Teâla mer-
hum

ve mağfur 8- Hacı Abdürrahim
Efendi'nin 9- ruh-ı pür-fütuhları
İçün 10- rızaen lillah Teâla el-
Fatiha 11- Fi 13 Şevval sene 1314

Kitabe 44

**Mutasarrıf İsmail Paşa Ka-
bir Kitabesi**

1-Hüve'l-Baki
2- Batumlu Sü-
leyman Paşa-zade
3- mutasarrıf İsmail
Paşa'nın
4- medfun ol-
dukları kabirdir. 5-
merhumun ruhuna
Fatiha
6- tarih-i vefatı
1335 7- yevmül'-
hamis

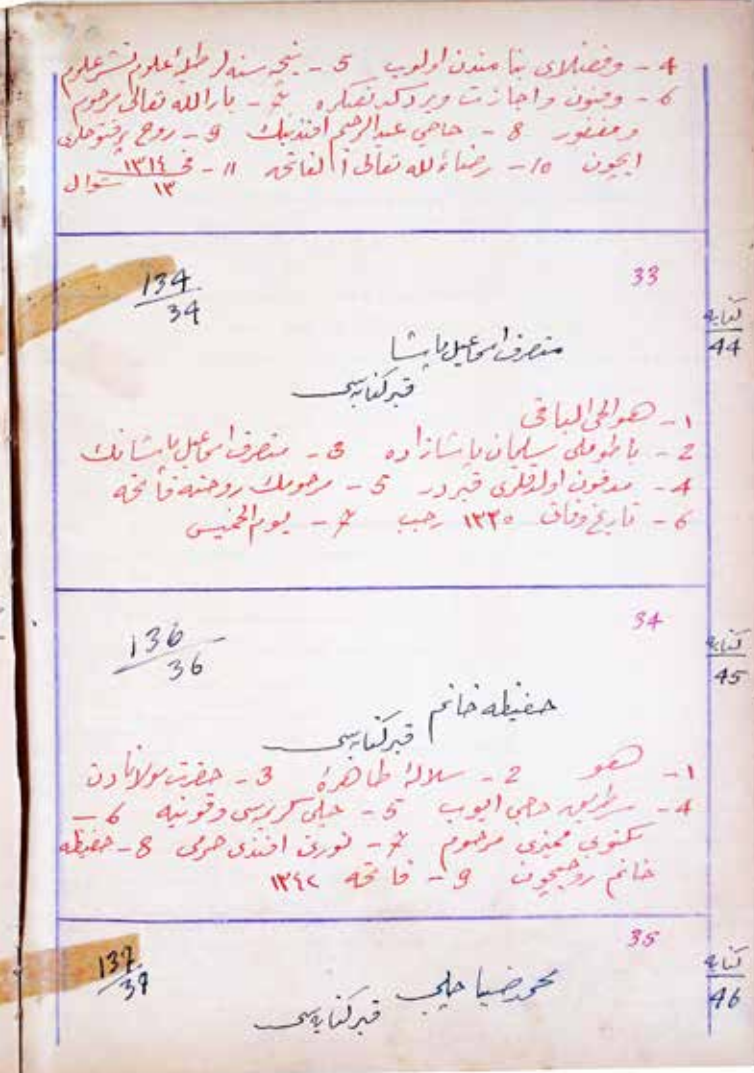
Kitabe 45

**Hafize Hanım
Kabir Kitabesi**

1-Hu 2- sülale-i
tahire-i 3- Hazret-i
Mevlâna'dan
4- ser-tarik Hacı
Eyyüb 5- Çelebi Ke-
rimesi ve Konya 6-
mektübî mü-
meyyizi merhum
7- Nuri Efendi ha-
remi 8- Hafize
Hanım ruhiçün
9- Fatiha 1342

Kitabe 46

**Mehmed Ziya
Çelebi Kabir Ki-
tabesi**

Sh.21

- 1-Hu 2- sülale-i tahire-i 3- Hazret-i Mevlâna'dan
- 4- Nakibü'l-eşraf kaimmakamı 5- Mehmed Ziya Çelebi 6-
- Efendi ruhiçün 7- Fatiha 8- sene-i Hicriyye
- 9- 1337

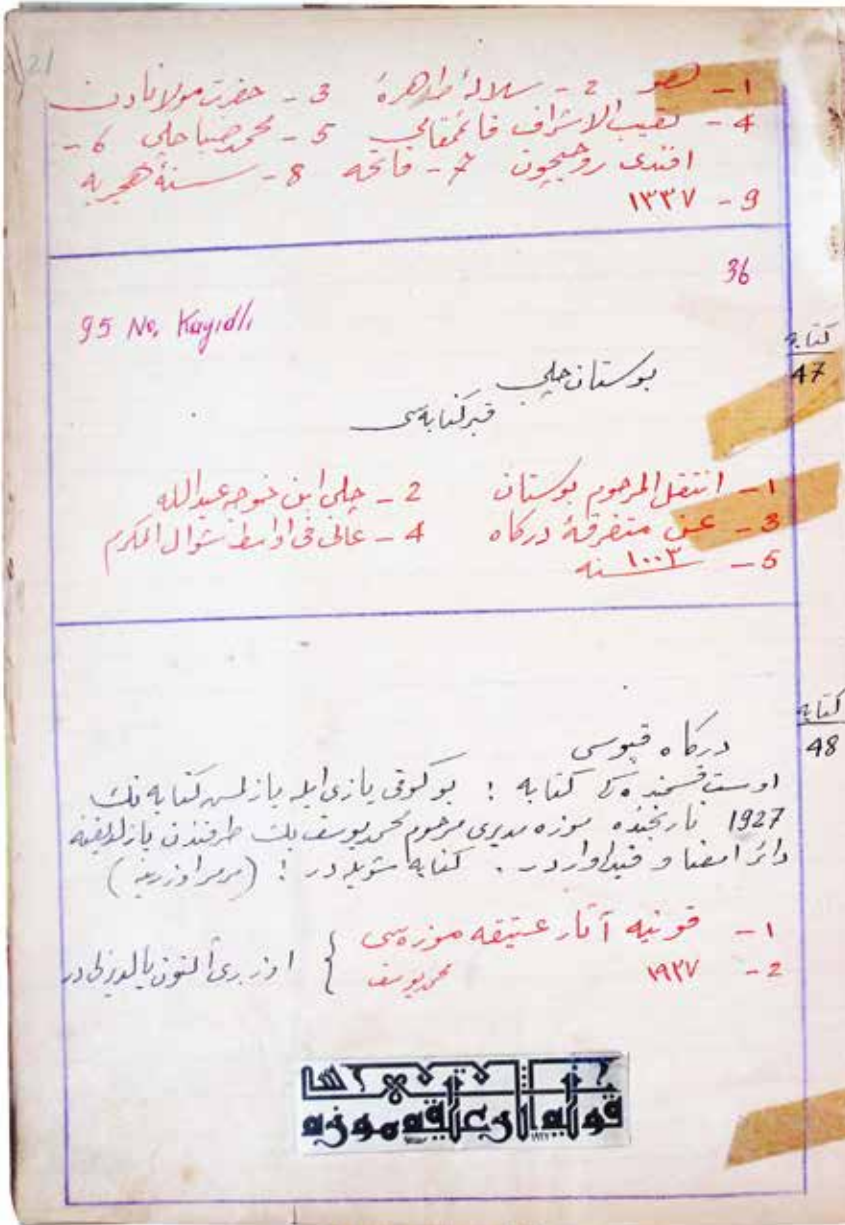
Kitabe 47

Bostan Çelebi Kabir Kitabesi

- 1-İntekale el-merhum Bostan 2- Çelebi ibn-i Hoca Abdullah
- 3- an müteferrika-i dergah-ı 4- âli fi evasıtı Şevval el-Mükerrem
- 5- sene 1003

Kitabe 48

Dergâh Kapısı

Üst kısımdaki kitabe; Bu kötü yazı ile yazılmış kitabenin

1927 tarihinde müze müdürü merhum Mehmed Yusuf Bey tarafından yazıldığına

dair imza ve kayıtlar vardır. Kitabe şöyledir; (mermer üzerine)

1-Konya Âsar-ı Atika Müzesi

2- 1927 Mehmed Yusuf { üzeri altın yazılıdır.

Sh. 22

Kitabe 49

Dergâhın Asıl Giriş Kapısı

Kapının kanatlarını teşkil eden ağaç kısmı fevkalade sanatkârane ve çatma

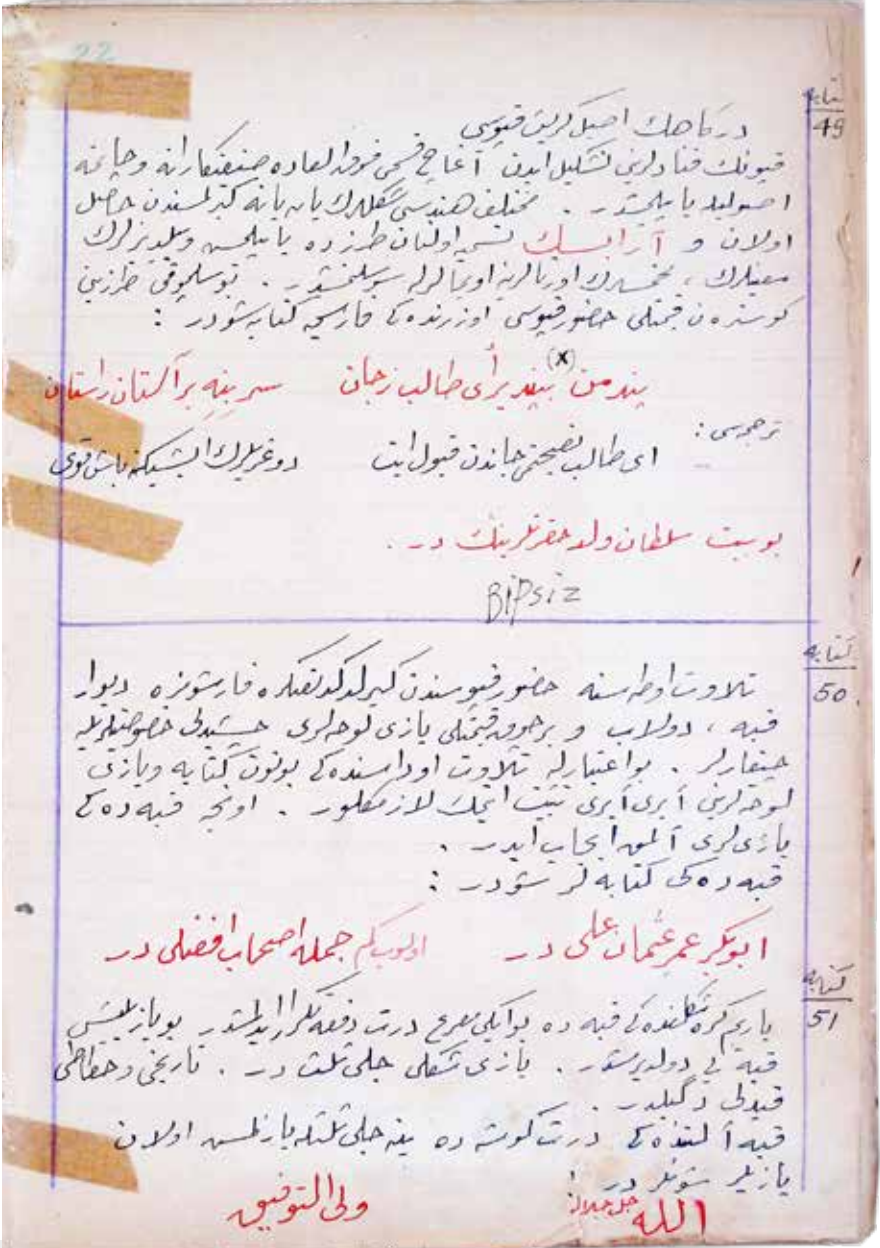
usulüyle yapılmıştır. Muhtelif hendesî şekillerin yan yana getirilmesinden hâsıl

olan ve arabesk tesmiye olunan tarzda yapılmış ve yıldızların

mainlerin, muhammeslerin ortalarına oymalarla süslenmiştir.

Bu Selçukî tarzını

gösteren kıymetli huzur kapısı

کتابه
49

در کمال اصیلترین ضوی
قبولت خدادارین تشکیل این آغا حقی فرود العاده صفتکارانه و جانانه
اصولید یا ایستد - مختلف صندیس کفلاک یا نه بانه کتبلندن حاصل
اولان و آرابک نسیم اولان طرزده یا ایستد و طرز اولان
مصلحت بخندک اورالینه اورالرم سیرلندن - بوسلوقی طرزینی
کوسنده نجهنی همنو ضوی اوزرنده که خاریسه کتابه شودر :

بند من بنیدری طالب جهان ^(X) سرینه بر استان رستان
ترجمی : ای طالب بجهت جانان قبول این دوغریک ابسیکه باشی نوی

بویت سلطان دلد هفتربیک د -
BİPSİZ

کتابه
50

تلاوت اولمسه همنو ضوی مندن کیرلک کوننده خارستوزه دیوار
قبه ، اولاب و برهورجهتی یازی لوهرلی هسکلی همنو ضوی
همنقارلر ، براعتبارله تلاوت اودامسده که بونون کتابه و یازی
لوهرلری آیری آیری تبت ایتک لازمکلور - اونجه قبه ده که
یازی لری آلمو اجاب آید -
قبه ده کی کتابه کرسودر :

ابوبکر عمر عثمان علی د - اوبکم جملة اصحاب قضی د -
بارکم کوننده که قبه ده بوایی صرح درت دفعه کرایلند - بو بار طبعی
قبه بی دولدرست - یازی شکلی هلی عت د - تاریخچه ده شکلی
قبلی زکلند -

قبه آلفنده که درت کوسه ده ینه هلی کتله بارلمسه اولان
یازی ستوردر
الله
ولی التوفیق

کتابه
51

üzerindeki Farsça kitabe şudur:

Pend-i men be'pzir ey tâlib zi can/ser be-nih ber âsitân-i râstân
Tercümesi:

Ey talib nasihatımı candan kabul et doğruların eşğine baş koy
Bu beyit Sultan Veled Hazretlerininindir.

Kitabe 50

Tilavet odasına huzur kapısından girildikten sonra karşımıza duvar, kubbe, dolap ve birçok kıymetli yazı levhaları çeşitli hususiyetleriyle çıkarlar. Bu itibarla tilavet odasındaki bütün kitabe ve yazı levhalarını ayrı ayrı tespit etmek lazım gelir. Önce kubbedeki yazıları almak icab eder:

Kubbedeki Kitabeler Şudur:

Ebubekir Ömer Osman Ali'dir olup kim cümle ashab efdalidir.

Kitabe 51

Yarım küre şeklindeki kubbede bu iki mısra dört defa tekrar edilmiştir.

Bu yazılış

kubbeyi doldurmuştur. Yazı şeki celî sülüstür. Tarihi ve hattatı kayıtlı değildir.

Kubbe altındaki dört köşede yine celî sülüsle yazılmış olan

Yazılar şunlardır:

Allah (Cellecelalühü) Veliyü't-Tevfik

Sh.23

Nime'l-Mevla ve Nime'r-Refik

Gümüş kubbenin sağ ve sol tarafındaki duvarlarda simetrik celî sülüs hatla

Şu yazı vardır:

Hu Hu

Kitabe 52

Tilavet odasındaki köşede duvara yerleştirilmiş ceviz ağacından mamül

Oymalı dolap hazine-i Selçuk tarzında olup yukarı kısmında

Ed-Dua-i Silahü'l-Mü'min es-Salatü Nurü'l-Mü'min yazılıdır.

Mü'minin silahı duadır. Mü'minin nuru salatıdır.

Kitabe 53

Mevlevilerce Mukaddes Bir Makam Olan Huzur Kapısı

Gümüş Kapı Kitabesi

Bu kapı gümüşten yapılmıştır. Kapının 1008 Hicrî yılında Sokullu Mehmed Paşa'nın oğlu

Hasan Paşa tarafından yaptırıldığı üzerindeki şu kitabeden anlaşılıyor.

Alt ve üst kısımlarda;

1-Sadrazam Mehmed'in halefi Vüzera serveri Hasan Paşa

2-Âsitaniye-i bab-ı Monla'nın Etti elf ve seman da ihda

Diyarbakirli Ahmed Usta tarafından imal edilmiştir. Türbe-i Mevlâna eserinden 1008 naklen arz olunur.

Kitabe 54

Mescid Kapısı

23	و نِعْمَ الرُّضْوَى	نِعْمَ الْمَوْلَى	کوموش قیونلک صماغ وصول فرزند که دیوار کرده سیندیک شبلی لکت خطلم شویازی وارد -
	صوغ	صوغ	
52	تلاوت اودا سنیده کوموش ده دیواره بر استدر لسه جویز آغا هیزین حصول اورجالی دولاب حربییه سلجوقه طرز زنده اولوب نوبقاری شمنده الصلاة نور المؤمن باز لید - مؤمنک سلجوقی عتاد		کتابه
	سولولریه مقدس بقیام اولان حضور ضوی		
53	کوموش قیون بو قیونلو سنیده با لید - قیونک ۱۰۰۸ صهری بلنده صوغوللی محمد باستانک حسبه ما پیشا طرز زنده با دیوار لیس فرزند که سنو کتابه دن آملاتیلور		کتابه
	۱- صدر اعظم محمد زلفلی ۲- آستانخدا بایستلارک وزیر اسروری حسن باستانا ایندی الف وثمانه ده الهدا دیوار لیس احمد اوستا طرز زنده اعمال بدلمند - زیمه نانا ۱۰۰۸		
	مسجد قیون		
54	سجده قابوسی جود صنفکارانه با ماسه عیالی دوری انا بدلمه سننده - کونک لیر قیونک نفسانته کندسه ده که شکل وان آتی کونک ایکی طرفنده دیوارلی قیونکه محراب کی با لیده مینونات محکمیه استالاقیت خود معمار سنانک ویا خود شاکرد لیک آزی اولی دیوار لیرنه بقیره مشایخدن آملاتیلور بقیونک دیوار قیونده وایکی قنار لیک اورتا سننده وان المساجد لله آیت کریمی باز لید - معنی: شمه یونده که سجده بر لی تالکده سنوده تالکدهن شیره باله علی خدیابک		کتابه

Bu kapı cila ve yıldızla tamir edildiği zaman üstte Uzun ve motifli demirlerinin birisinin altına bir vesika konmuştur. Mescidin kapısı çok sanatkârane yapılmış Osmanlı Devri âsar-ı bediasındandır. Gerek bu Kapının nakışat-ı hendesiyedeki şekil ve inşaatı gerek kapının iki tarafında ve yukarı kısmındaki mihrab gibi yapılmış menhutat-ı mücevheriye istalaktit koca Mimar Sinan'ın yahut şakirtlerinin eseri olduğu diğer eserlerine yakın müşâbehten anlaşılıyor. Bu kapının yukarı kısmında ve iki kanadının ortasında Ve inne'l-mesacide lillah fela ted'ü maallahi ehadâ Ayet-i Kerimesi yazılıdır. Manası; Şüphe yok ki secde yerleri tanrındır. Siz de tanrıdan başka bir ilahı çağırmayın.